

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Viinikka, Sinikka; Leinonen, Eija; Juntunen, Aija; Orajärvi, Kaisa

Julkaisun nimi: Mikä estää nuoria valitsemasta sukupuolelleen epätyypillistä alaa?

Julkaisuvuosi: 2020

Versio: Final draft

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Viinikka, Sinikka; Leinonen, Eija; Juntunen, Aija; Orajärvi, Kaisa.
(2020). Mikä estää nuoria valitsemasta sukupuolelleen epätyypillistä alaa? *Opinto-ohjaaja*, (3), 16-17.

Mikä estää nuoria valitsemasta sukupuolelleen epätyypillistä alaa?

Koulutuksen ja työelämän segregatio sukupuolen mukaan on Suomessa huomattavaa. Miten me ohjaajina ja opettajina voisimme vaikuttaa asiaan? Sinä Osaat! -hanke haluaa kerätä ja jakaa hyviä käytänteitä ja ideoita sukupuolen mukaisen segregatian vähentämiseen.

Sukupuolen mukainen segregatio

Sukupuolen mukainen segregatio tarkoittaa koulutuksen ja työmarkkinoiden kahtiajakoa miesten ja naisten aloihin. Horisontaalinen segregatio viittaa työntekijöiden määrään eri aloilla (esim. nais-/miestyöntekijöiden lukumäärä SOTE-alan tehtävissä). Vertikaalinen segregatio viittaa siihen, kuinka sukupuolet ovat edustettuina johtotehtävissä (esim. nais-/miesjohtajien määrä SOTE-alalla). Koulutuksessa tytöt ja pojat valitsevat eri koulutusaloja ja segregatio on meillä erittäin jyrkkää.

On helppo löytää käytännön esimerkkejä koulutuksen segregatiosta. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 toisen asteen terveys- ja hyvinvointialan opiskelijoista lähes 84 prosenttia oli naisia, kun taas ICT- alan opiskelijoista 89 prosenttia oli miehiä. Ammattikorkeakouluissa vuonna 2019 naisten osuus oli suurin terveys- ja hyvinvointialoilla (84 %), sen jälkeen tulivat luonnontieteet (76%) ja yhteiskunnalliset alat (72%). Vastaavasti tekniikan alojen opiskelijoista 82% ja ICT-alan opiskelijoista 80% oli miehiä. Viime vuonna yliopistojen uusista opiskelijoista naisia oli eri aloilla seuraavasti: tekniset alat 31%, ICT-ala 28%, kasvatusalat 86% sekä terveys- ja hyvinvointialat 72%.

On syytä kuitenkin huomauttaa, että erot sekä terveys- ja hyvinvointialojen että teknisten alojen sisällä ovat suuria. Esimerkiksi Aalto-yliopistossa kone- ja sähkötekniikan sekä tietojenkäsittelyn opiskelijat ovat lähes pelkästään miehiä, kun taas kemian ja ympäristön opinnot maistuvat myös naisille.

Myös suomalaisille työmarkkinoille on tyypillistä ammattialojen jakautuminen. Naiset ovat alkaneet kouluttautua perinteisesti miesvaltaisille aloille, esimerkiksi ICT- ja tekniikan aloille, mutta siirtyminen on liian pientä ja hidasta. Sen sijaan miehet eivät ole merkittävässä määrin siirtyneet naisenemmistöisille aloille.

Mitä väliä tällä sitten on?

Me emme kaikki käytä tuotteita ja palveluita samalla tavalla. Keski-ikäinen miesinsinööri todennäköisesti käyttää tuotetta, vaikkapa kännykkää, eri tavalla kuin nuori nainen. Tämä erilaisuus tulisi huomioida jo tuotetta tai palvelua suunniteltaessa. Parhaisiin tuloksiin päästään, kun suunnittelussa on mukana mahdollisimman monenlaisia henkilöitä. Moninaisuus myös tutkitusti lisää innovaatiota.

Koulujen ja oppilaitosten rooli

Oppilaitoksilla on merkittävä rooli ja vastuu oppilaiden työelämään tutustuttamisessa. Tehtävä on kuitenkin haasteellinen työelämän nopean muutoksen ja oppilaitosten rajallisten resurssien vuoksi. Haasteeseen onkin vastattava luomalla uusia tapoja ja käytänteitä. Parhaat tulokset saadaan yhdessä muiden oppilaitosten, vanhempien ja työnantajien kanssa. Lukioiden TET on

tervetullut uudistus. Sekä peruskoulujen että lukioden TET-jaksot ovat tärkeä kohta, jossa on mahdollista tutustua eri aloihin ilman sukupuolen mukaista ohjausta ja ennakko-odotuksia.

Myös oppimateriaaleihin on syytä kiinnittää entistä tarkempaa huomiota, jotta niissä olevat stereotypiat saadaan purettua – tämänkin voi tehdä yhdessä oppilaiden kanssa – ja vaikka paljon hyvää on jo tehty oppilaitosten markkinointimateriaalien kanssa, tehtävää vielä on.

Ennakkoluulot ja tietämättömyys

Educa20-messuilla kävijöiltä kysyttiin, mikä estää nuoria valitsemasta sukupuolelleen epätyypillistä alaa. Vastauksia saatiin 206 kappaletta. Tulos ei ollut mitenkään yllättävä. Eniten ääniä saivat ennakkoluulot ja tietämättömyys. Kärkisijoille nousivat myös mallien puute, ennakkoasenne, sukupuoliroolit ja roolimallit. Myös vanhemmat, kaverit ja sosiaalinen paine vaikuttavat nuorten valintoihin. Epävarmuus ja rohkeuden puute estävät nuorta tekemästä oletuksista poikkeavia valintoja.

Jos valinta tehdään ennestään tutuista aloista, pitäisi nuorten saada tutustua mahdollisimman moneen alaan jo koulussa. Jos omia mielenkiinnon kohteita pääsee vertailemaan eri alojen työtehtäviin, voi opiskelupaikan valinta osua kohteeseen, joita ei muuten olisi tullut ajatelleeksi.

Opinto-ohjaajat ja opettajat aitiopaikalla

Millaisilla keinoilla koulu voisi lisätä nuorten tietämystä eri aloista ja ammateista. Yksi tehokkaimmista ja varmasti myös mielekkäimmistä keinoista onkin tehdä se ilmiöpohjaisesti yhdessä eri oppiaineiden kanssa. Moni opettaja ja ohjaaja jo tekeekin tässä asiassa hyvää työtä.

Yhteiskunta muuttuu, digitalisaatio vyöryy eri aloille. Tulevaisuuden ammatit eivät ole enää samoja kuin tämän päivän ammatit. Voisiko tällaisten asioiden ymmärtäminen vaikuttaa tyttöjen ja poikien valintoihin opiskelupaikkojen suhteen? Sinä Osaat! – hankkeen oppimateriaaleissa valotetaan, mitä tulevaisuuden ammatit voivat olla.

Sinä Osaat! -tytöt ja teknologia

Suomalaisen peruskoulun tytöt ovat maailman kärkisijoilla matemaattis-luonnontieteellisissä oppiaineissa. Kuitenkin matemaattisten ja teknisten alojen opiskelijoista vain pieni osa on naisia. Sinä Osaat! Tytöt ja teknologia -hanke pyrkii innostamaan tyttöjä teknisten alojen pariin. Hanke järjestää 9. luokan tytöille teknologiaTET-paikkoja, yritysvierailuja ja työpajoja. Opinto-ohjaajille ja opettajille tehdään materiaaleja ja kursseja.

Moni saattaa ajatella, että työskennelläkseen teknologia-alalla pitää olla 'nörtti'. Naisten uratarinoista voi päätellä toisin. Työ on hyvin monipuolista, luovaa aivotyötä ja sosiaalista kanssakäymistä toisten ihmisten kanssa. Ei siis yksin puurtamista, vaikka itsenäisesti työtä tehdäänkin. Työ on joustavaa ja usein myös riippumatonta ajasta ja paikasta. Eikä tarvitse olla erityisen hyvä, kiinnostus ja innostus on tärkeintä. Kaikilla teknisillä aloilla tarvitaan moninaisuutta, tervetuloa naiset.

Jaa ideoita – toivo lisätietoa

Voisimmeko yhdessä hälventää oppilaiden tietämättömyyttä ja ennakkoluuloja koulutusalan valinnassa? Sinulla on varmaankin hyviä ideoita, miten koulussa voidaan lisätä eri alojen ja

ammattien tuntemusta muun opetuksen 'sivutuotteena' tai vaikka ihan varsinaisena ydinasianakin. Haluamme kerätä ja jakaa näitä ideoita Sinä Osaat! -hankkeessa. Toisaalta, jos sinulla on aiheeseen liittyen asioita, joista toivot lisätietoa, voit kertoa toiveistasi hankkeelle.

Voit käydä kirjoittamassa ideasi ja toiveesi lisätietoista oheisen QR-koodin tai verkko-osoitteen kautta avautuvaan kyselyyn. Voit vastata useammankin kerran. Jaamme ideat Sinä osat! -hankkeen sivuilla kaikkien käytettäväksi.

Kyselyyn vastaaminen

Kyselyyn voit vastata 18.9.-25.10.2020 välisenä aikana osoitteessa <https://webropol.com/s/sinaosaat-opo>. pääset kyselyyn myös oheisella QR-koodilla.

Kirjoittajat:

Sinikka Viinikka
Lehtori, Oulun ammattikorkeakoulu
Eija Leinonen
Kouluttaja, KoulutusAvain Oy
Aija Juntunen
Konsultti, KoulutusAvain Oy
Kaisa Orajärvi
Projektipäällikkö, Oulun ammattikorkeakoulu

Lisätietoja:

Sinä Osaat! – tytöt ja teknologia -hanke:

<https://www.sinaosaat.fi/>

SEGLI-hanke:

<https://www.kaikkienduuni.fi/>

Kuvat:

Educa20-messuilta: Mikä estää nuoria valitsemasta sukupuolelleen epätyypillistä alaa?

